

Opetusfilosofia

1 Minä opettajana	2
2 Auktoriteetista	3
3 Vuorovaikutuksesta	4
4 Musiikinopettajuudesta	5
5 Eriyttämisestä	5
6 Opettaja mahdollisuuksien tarjoajana	7
Lähteet	9

1 Minä opettajana

Olen tunnollinen, sopivan itsekritiikkinen ja organisointikykyinen. Pyrin jatkuvasti kehittämään omaa osaamista ja itsereflektion kautta löytämään uusia ratkaisuja ja työmuotoja. Tärkeä työkalu opettajan työssä onkin nimenomaan itsearviointi. Haluan myös kannustaa oppilaita luovuuteen ja yrittää olla itsekin mahdollisimman luova työssäni. Johdonmukaisuus, oikeudenmukaisuus ja selkeys ovat omasta mielestäni onnistuneen opetuksen avainsanat. Oppilas ei “pelkää” opettajaa, kun hän tietää ja voi aavistaa, mitkä ovat ne asiat, jotka opettaja hyväksyy ja mitä taas ei - säännöt ja yleiset arjen tavat rajaavat hyvin nämä kriteerit (Saresma 70, 2015).

Laaja osaaminen on mielestäni opettajalle tärkeä työkalu. Aineenhallinta ja oppilaantuntemus ovat tärkeitä taitoja, joissa voi ja pitääkin kehittyä jatkuvasti uran aikana. Nämä ovat jokaisen hyvän opettajan ns. hiljaiset taidot. Haluan oppia auttamaan ja ymmärtämään oppilaita mahdollisimman hyvin ja kannustaa heitä olemaan kiinnostuneita ja uteliaita ja ottamaan itse selvää asioista, jotka kiinnostavat. Kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen on yksi opettajan tärkeimmistä ja samalla myös haastavimmista tehtävistä. Olen huomannut, että “luokanopettajaidentiteettini” on kenties vahvempi kuin musiikkikasvattajan. Opetusta suunnitellessa huomioin lähes aina myös kasvatukselliset tavoitteet. Lisäksi musiikkiterapia ja erityispedagogiikka ovat lähellä sydäntäni ja pyrin hyödyntämään näiden alojen näkökulmia opetuksessani.

Oppimisteorioiden tai minkä tahansa teoreettisten mallien syntyyn on syytä suhtautua kriittisesti, sillä ne ovat saattaneet syntyä esimerkiksi vastareaktiona toiselle teorialle tai vastauksena vain tiettyyn kysymykseen. Jokainen teoria keskittyy selittämään ilmiöitä omalla tavallaan ja kokonaisvaltaisia selitysmalleja on vaikea löytää. Oman toimivan ajatusmallin rakentaminen tapahtuu yhdistämällä jokaisesta teoriasta itse hyödyllisiksi koetut asiat ja tärkeät pointit.

2 Auktoriteetista

Olin vielä viime lukuvuonna POM-harjoittelua tehdessäni todella hämmentynyt ohjaavan opettajan kommentista, *“et voi olla oppilaiden kaveri”*. Miksen voisi olla? Paljon mukavampaahan se on, että opettaja on kaikkien kaveri kuin se, että opettaja on ikävä pomo, joka määrää kaikesta. Harjoittelun aikana kuitenkin ymmärsin sen, ettei opettaja voi yrittää pyrkiä kaveritasolle oppilaiden kanssa. Aineharjoittelukin on vahvistanut tätä käsitystä. Hetkellisesti voi “vieraila” kaveritasolla ja uskon edelleen, ettei opettajan auktoriteetti tästä kärsi, jos hänellä on pelisilmää ja osaa “palata takaisin” olemaan opettaja.

Hyvä johtaja ohjaa muita lempeällä otteella ja toimii esimerkkinä muille. Hän ei toimi ryhmän ulkopuolella, vaan on väistämättä osa ryhmää itsekin, mukana prosessissa. Oppilaat vaikuttavat opettajan toimintaan ja opettaja oppilaiden. Pinnallisella tasolla opettaja ohjaa oppimista, mutta syvätasolla opettaja osallistuu monimutkaisempiinkin prosesseihin, esim. tunnetiloihin ja vuorovaikutukseen. Omasta mielestäni tärkeä pointti on ymmärrys siitä, ettei ohjaajana ole mahdollista tarkastella ryhmän prosesseja täysin objektiivisesti ulkopuolisena henkilönä. Opettaja on aina sidoksissa omaan opetusryhmäänsä ja opettajan ja oppilaiden tunnetilat ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

“Luonnollinen auktoriteetti” kuvailee opettaja, joka ei joudu tekemään paljoakaan ylimääräistä työtä vaikkapa työrauhan ylläpitämisen vuoksi, vaan osaa omalla persoonallaan ylläpitää juuri siihen hetkeen sopivaa auktoriteettia. Auktoriteetti koostuu opettajan henkilökohtaisista ominaisuuksista, opettajan asiantuntijuudesta, vuorovaikutuksesta sekä luokanhallintataidoista (Hallikainen & Komu 2015, 99). Haluan olla sellainen opettaja, joka ei joudu tekemään kauhean paljon ylimääräistä työtä esimerkiksi työrauhan ylläpitämisen vuoksi, vaan osaa omalla persoonallaan ylläpitää juuri siihen hetkeen sopivaa auktoriteettia. Uskon tämän olevan ajan myötä kehittyvä taito. Opettaja toimii tietenkin myös jonkinlaisena roolimallina oppilaille.

3 Vuorovaikutuksesta

Väitän oppilaan oppivan paljon enemmän sellaiselta opettajalta, jonka kanssa hän *tulee hyvin toimeen*. Rentouden ja huumorin sekä auktoriteetin ja jämäkkyyden tasapainon löytäminen on tosin haastava tehtävä. Pitäisikö opetuksen aina olla hauskaa ja mitä se sitten käytännössä tarkoittaa? Mielestäni uusien asioiden oppiminen pitäisi olla hauskaa, jotta motivoi oppilaita tarpeeksi ja kaiken lisäksi hyvällä tavalla - synnyttäen sisäistä, ei ulkoista motivaatiota. 'Hauska' tarkoittaa tässä yhteydessä ehkä lähinnä sitä, että oppilas nauttii oppimisesta, eikä koulu tuota ahdistusta. Meidän tulee olemaan kiinnostuneita oppiaksemme, eli tyydytettävä autonomian, kompetenssin ja yhteenkuuluvuuden tarpeet - opettajan tulisi auttaa oppijaa pääsemään *flow*-tilaan (Järvilehto ym. 2014). Opettajan toiminnalla on suuri merkitys oppilaan motiivoinnin suhteen. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota (OPS 2014, 30).

Opettaja on turvallinen aikuinen, jota uskaltaa lähestyä sellaisissakin asioissa, jotka eivät varsinaisesti liity juuri koulumaailmaan. Oppilaiden on kuitenkin hyvä tiedostaa opettajankin olevan ihminen tunteineen ja epätäydellisyyksineen, joka elää elämää myös koulun ulkopuolella. Luottamus syntyy mielestäni silloin, kun molemmille osapuolille syntyy perusturva, joka perustuu toisen ihmisen tuntemiseen. Uskon myös siihen, että opettajan kannattaa joskus harjoitella ihan vain vuorovaikutusta, kuten vaikka keskustelua oppilaiden kanssa. Keskustelussa opettaja oppii paljon oppilaista ja heidän ajatusmaailmastaan. Aion jatkossa pyrkiä järjestämään opetusta niin, että jäisi enemmän aikaa opettajan ja yksittäisen oppilaan vuorovaikutukseen. Harjoittelu on ollut haastava monesti juuri sen takia, että oppilaantuntemus on jäänyt aika pinnalliselle tasolle. Keskusteluun ja dialogiin kykenevä ja kannustava opettaja haastaa ja tukee oppilaiden itsenäistä ajattelua ja uskon itse keskustelemaan opetuksen mahdollisuuksiin. Keskusteleavassa opetuksessa on paljon mahdollisuuksia ja uutta tietoa syntyy keskustelemalla. Suvaitsevaisuus merkitsee minulle paljon ja sitä haluan tarjota oppilaillekin. Mitä voimme oppia toisiltamme? Kannustaminen dialogiin oppilaiden kesken on myös tärkeää.

4 Musiikinopettajuudesta

”Musiikin kokemisessa olemme tasa-arvoisia. Se ei riipu ihmisen älystä tai muista ominaisuuksista, vain kyvystä ottaa vastaan ja eläytyä.” Anna-Elina Lavaste, 2012

”Musiikki kuuluu kaikille!” Tämä hyvin monessa yhteydessä käytetty sanonta ei välttämättä ole koulumaailman arkipäivässä niin helposti toteutettavissa kuin voisi luulla. Selvää on kuitenkin, että musiikki yhdistää oppilaita sillä ehdolla, että kaikki voivat osallistua opetukseen ja nauttia musiikin tekemisestä. Haluan uskoa, että hyvän musiikinopetuksen avulla on mahdollista tukea alakouluikäisen lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja myönteistä minäkäsitystä sekä parantaa koko luokan ilmapiiriä. Musiikinopetus voi olla tavoitteellista ja samalla tarjota vapauttavan kanavan ja toimia vastapainona muille aineille, jossa yksilöllinen, paineeton ja omakohtainen lähestymistapa on mahdollinen (Salo 2009, 191). Musiikki antaa mahdollisuuden yhdistää eri taitotasolla olevat oppilaat (Koistinen 2012, 7).

Miten voidaan järjestää musiikinopetusta niin, että kaikki oppilaat pääsevät tasavertaisesti mukaan opetukseen omilla ehdoillaan? *Mikä on hyvän musiikinopetuksen ydin?* Tulevana musiikinopettajana haluan antaa oppilaille laajan musiikillisen yleissivistyksen ja yrittää luoda sellaisen ilmapiirin, missä musiikkia ei voida verrata suorittamiseen ja kilpailemiseen, vaan yhdessä tekemiseen. Haluan tarjota vaihtelevuutta ja monipuolisia elämyksiä.

5 Eriyttämisestä

Eriityspedagogiikan alalla on viime vuosina tapahtunut paljon muutoksia; inkluusio ja eriyttäminen ovat molemmat hyvin monessa yhteydessä käytettyjä termejä. Jokainen opettaja opettaa hyvin todennäköisesti uransa aikana enemmän tai vähemmän heterogeenisiä ryhmiä ja tarvitsee tähän tarkoitukseen sopivia työkaluja. Miten ja mitä kuuluu opettaa, jotta opetus olisi mahdollisimman mielekäästä sekä oppilaille että opettajalle? Miten opettaja kannattaa opettaa erilaisista (myös lahjakkaista) oppijoista koostuvaa ryhmää? Toimenpiteet, joilla muokataan oppiaineen sisältöä, muotoa, opetusmenetelmää tai havainnollistamistapaa on

eriyttämistä arkipäivän luokkatilanteissa ja tarkoituksena on huomioida erilaisia oppimisedellytyksiä (Kauniskangas 2011, 12). Inklusio on ratkaisuorientoitunutta, jatkuvaa muutosta ja mahdollisuuksien selvittämistä, ei vain eritasoisten oppilaiden integroimista. Se ei myöskään ole kopioitava malli, vaan sarja pieniä järjestelyjä ja toimintoja. (Rimpiläinen & Bruun 2007, 15.)

Eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään oppimistapoihin, työskentelyn rytmiin, erilaisiin valmiuksiin, kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytviin emotionaalisiin tarpeisiin. Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun. (POPS, muutokset ja täydennykset 2010, 9.) Yleisiä eriyttämisen tarpeita ryhmässä voivat olla mm. työrauhan ylläpito, kaikille mielekäästä tekemistä, keskinäiset sosiaaliset suhteet, toisten huomioonottaminen sekä auttaminen, luokkahenki ja sääntöjen noudattaminen. Lisäksi lista erityisistä eriyttämisen tarpeista on pitkä. Näihin kuuluvat esimerkiksi aukot tiedoissa ja taidoissa, toiston tarve, hitaus, muisti, uuden ymmärtäminen ja omaksuminen, kokonaisuuksien hallinta. Oppilaan itseohjautuvuuden tukeminen on tärkeää, ja oppilaiden temperamentissa saattaa esiintyä suuria eroja. (Kattilakoski & Tarvainen 2011, 7–8.)

Minulla on hyväksyvä asenne ja pyrin aina olemaan mahdollisimman ennakkoluuloton. Haluan, että jokainen oppilas tulee nähdyksi ja kuulluksi ja että voisin kannustaa jokaista tekemään parastaan. Haluan olla monipuolinen inspiraatio oppilaille, olipa aihe mikä tahansa. Eriyttäminen on minulle henkilökohtaisesti tärkeä aihe. Samalla haluan myös tukea lahjakkaiden oppilaiden kehitystä riittävän haastavilla tehtävillä. Erityispedagogiikka kiinnostaa minua ja suorastaan toivon, että voisin tulevaisuudessa opettaa mahdollisimman heterogeenisiä ryhmiä, sillä oppilaat oppivat paljon tärkeitä sosiaalisia taitoja tämäntyyppisissä ryhmissä.

6 Opettaja mahdollisuuksien tarjoajana

Yksi opettajan tärkeimmistä tehtävistä on tarjota joka ikiselle oppilaalle samat mahdollisuudet onnistua ja saada kokea itsensä tärkeäksi osaksi tätä yhteiskuntaa. Opettaja ei luokittele tai anna valmiita toimintamalleja oppilaita vahvuuksien ja heikkouksien perusteella, vaan hän tukee oppilaiden tasavertaista ja tasa-arvoista kasvua antaen tilaa yksilöllisille ratkaisuille. Jokaisella oppilaalla on kehityspotentiaalia, eikä opettaja saa olla tämän potentiaalin este, vaan mahdollistaja - koulutuksen tulee toimia vapauttajana, ei yhteiskuntaan sopeuttajana (Hooks 2007, 9). Tässä korostuu pyrkimys ajattelemaan koulussa asioita sen kautta, mitä oppilas osaa eikä niinkään siitä, mitä hän ei pysty tekemään.

Opetuksen tarkoituksena on ympäröivän sosiaalisen todellisuuden tiedostaminen niin, että opetustilanteessa pyritään pois olemassaolevista valta-asetelmista. Sosiaalinen todellisuus tulee tunnistetuksi ja tunnustetuksi ja sitä kohtaan otetaan kriittinen asenne. (Hooks 2007, 12.) Juurikin tämän näkemyksen tiedostaminen on tärkeää. Ellei opettaja suhtaudu kriittisesti yhteiskunnan piilorakenteisiin ja pyrkii niistä omalla toiminnallaan tietoisesti eroon, tulee aina olemaan ja näkymään syrjintää sekä koulussa että koulun ulkopuolella.

Opetus olisi suunniteltava tavalla, jolla epäonnistuminen on mahdotonta - jos oppilaat eivät pysty toteuttamaan opettajan antamaa tehtävänantoa, tehtävänanto on yksinkertaisesti huono. Opettaja antaa tarvittaessa raamit, joissa toimitaan, mutta osaa myös antaa tilaa oppilaiden viedä tehtävää haluamaansa suuntaan. Opetustilanteissa opettaja voi joko johdattaa ja ohjata tai määrätä suoraan, jolloin lähestymistapa saattaa aiheuttaa vastareaktioita oppilaissa. Opetus on onnistunut, kun oppilas kokee, että hänelläkin on valta valita. (Hart 2004.)

Havighurstin mukaan yksi nuoruuden kehitystehtävistä on identiteetin luominen (Sahlman, 2012). Ns. sekavan identiteetin omaavalla, "eksyneellä" nuorella, jolla on päämäärätön lähestymistapa uusia haasteita kohdatessa, voi myöhemmin syrjäytyä. Opettaja voi tukea oppilaan identiteetin vakiintumista ja kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen on yksi opettajan tärkeimmistä tehtävistä. Opettajalla on hyvin suuri vaikutusvalta sekä hyvässä että pahassa. Voiko hyvä opettaja olla arjen sankari - *"With great power comes great*

responsibility”? Haluan, että työni tulokset näkyvät, mutta vain positiivisella tavalla. Olisi syytä pitää mielessä, että opettaja voi todellakin vaikuttaa moneenkin asiaan. Silloin työ tuntuu merkitykselliseltä ja tärkeältä.

Minulla on hyväksyvä asenne ja pyrin olemaan mahdollisimman ennakkoluuloton ja haluan, että jokainen oppilas tulee nähdyksi ja kuulluksi ja että voisin kannustaa jokaista tekemään parastaan. Haluan olla monipuolinen inspiraatio oppilaille, olipa aihe mikä tahansa. Olen aina halunnut pitää *“heikompien”* puolta, tukea heitä ja rohkaista juuri heitä eteenpäin elämässä. Yhteiskunta, jossa jokaisella on aina aikaa myös toisen ihmisen tukemiselle ja auttamiselle, ei voi olla ihan kamalan huono paikka elää ja toimia. Samalla kun kannat vastuuta itsestäsi ja omasta tulevaisuudestasi, olet oman toiminnan ja valintojesi kautta lisäksi vastuussa ympärillä olevista ihmisistäsi. Opettajana voit itse olla se muutos, jonka haluat nähdä ja uskon omiin vaikutusmahdollisuuksiini opettajan roolissa. *“Opetan hyviä käytöstapoja ja siinä sivussa vähän ainesisältöjäkin.”*

Lähteet

1. Hallikainen, E. & Komu, M. 2015. *Nuorten ja kokeneiden opettajien kokemuksia auktoriteetin rakentumisesta ja kehittymisestä*. Jyväskylän yliopisto.
2. Hart, S. (2004). *Learning without limits*. Maidenhead, Berkshire, England: Open University Press.
3. Hooks, B. (2007): *Vapauttava kasvatus* (suom. Vainonen, Jyrki, toim. Vuorikoski, Marjo & Rekola, Hilka). 1. Painos. Saarijärvi. Kansanvalistusseura.
4. Järvillehto, L., Eskelinen, P., & Kiviaho, M. (2014). *Hauskan oppimisen vallankumous*. Jyväskylä: PS-kustannus.
5. Kattilakoski, R. & Tarvainen, S. (2011). *Opas eriyttämiseen*.
http://soppi.jyu.fi/Members/eaalto/Opas_eriyttamiseen.pdf (13.5.2017)
6. Kauniskangas, K. (2011). *On tuhat tapaa lähestyä opittavaa asiaa ja tuhat tapaa oppia se! Esimerkkejä onnistuneesta eriyttämisestä*. Erityiskasvatus, 2011 (1), 12–13.
7. Koistinen, T. (2012). ”LIEKEISSÄ”. Musiikin ilon löytäminen ja kokeminen lieke-luokassa.
https://meok.savonia.fi/images/Artikkelit/koistinen_t_liekeiss_musiikin_ilon_lytminen.pdf (13.5.2017)
8. Rimpiläinen, P. & Bruun, J. (2007). *Värikkäät oppilaamme. Inklusio, tiimityö ja oppimistyyli Kuopion Pirtin koulussa*. Toim. A. Kekäläinen. Helsinki: Opetushallitus.
9. Sahlman, K. (2012a). Luento: Johdatusta kehityspsykologiaan.
10. Salo, J. (2009). *Musiikinopetusta vai erityismusiikinopetusta*. Teoksessa J. Louhivuori, P. Paananen & L. Väkevä (toim.) *Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen*. Jyväskylä: Suomen musiikkikasvatusseura – FiSME r.y., 189–201.
11. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.
12. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset 2010:
http://www.oph.fi/download/132882_Perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteiden_muutokset_ja_taydennykset2010.pdf (13.5.2017).